

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 параЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)
ADRESSE:
„Viesnik“ Cetinje (Montenegro)
Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника“
а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Цетиње, 28. маја.

Шта је Арбанија?

Опет морамо да поставимо такво питање, не без бола, не без оправданог озлојеђења, пошто ових дана поново долазе од ње или под њеном фирмом (што ствар не мијења) веома тешке сметње правилом функционисању нашега државног живота.

Је ли Арбанија, каква је данас, држава? Је ли она организована национална целина?

Ни једно, ни друго. Постоји на парчету хартије, силом једног међународног уговора. Колико ови данас вриједе, показале су Њемачка и Аустрија, њени главни творци. Па и на хартији њен је суверенитет окрњен. Италија је узела Валону, а Грчка Епир по одобрењу Сила, потписница уговора о формалној егзистенцији те чудновате државне творевине!

Владаоца Арбаније, Књаз од Вида, изабран и постављен сагласношћу Великих Сила, својевољно је напустио своју државу, а да се није одрекао пријестола. Он се сада бори, као њемачки официр, на Карпатима и у Галицији противу Русије, Енглеске и Француске! Треба ли ове да имају ма каква обзира према држави, створеној и њиховим пристанком, чији владалац учествује у рату противу њих?

Нередовно, неуређено стање Арбаније, једине данашње државе без државне власти, не само да је од штете једноме дијелу њених твораца, него је, у садашњим приликама у Европи, просто убитачно за њене сусједе, за српске краљевине.

Црна Гора највише трпи од тога сплета неприродности и недоследности, које су оличене у бићу Арбаније и у неразумљивим обзирима према њој. Наш народ је за независност Арбаније приносио велике жртве у крви и имању. И сами Арбанаси, и творци њихове државе имају према нама морални дуг. Наше стрпљење према безбројним штетама, које нам у овом рату произлазе из неуређеног стања у Арбанији, достојно је само признања. Али наше је стрпљење доведено у безизлазан положај. Снабдијевању наше војске и народа храном чине се са стране Арбаније препријеке. У пристаништу Медове наоружана руља, у којој учествује и скадарска „жандармерија“, наше је транспорте са храном опљачкала, а једним дијелом уништила. У Бојани и на Скадарском Језеру, који су нам путеви зајемчени потписима свијех европских Великих Сила, те исте руље врше нападе на наше бродове и на животе наших поданика. Ми отуда трпимо огромну штету, а с нама, посредно, и наши Савезници и заштитници. Арбанија је нарушила своју неутралност према нама у овоме рату. И не само према нама, него и према Савезницима, јер се њен владалац бори у редовима вој-

ске, противу које они сада ратују. Ми имамо дужност и право да отклонимо све сметње, које нам долазе од неуређености Арбаније — дужност према својим животним интересима, према нашем увријеђеном и озлојеђеном народу, према нашим племенитим Савезницима, са којима заједно лијемо крв за исту узвишену циљ; право да се бранимо од анархије у својем арбанашком сусједству, право заштите пута Бојаном, које нам је признато једним међународним уговором. А тај је пут, у овим приликама, готово једини, којим се ми можемо брзо снабдијевати храном.

Цетиње, 28. маја.

Гигантска битка у Западној Галицији није ријешена. Ма да су се Руси мало повукли, Нијемци и Аустријанци, у војничком погледу, нијесу ништа добили.

Отпочели су руски противнапади. У припреми је нова битка.

Три нова милиона Руса стижу на бојиште.

Само у једном боју Нијемци су испуцали 700.000 топовских метака! И ту страхоту, тај пакао крви и огња издржали су руски војници. Издржали су, високо су уздигли своју част и спасли су Европу од тевтонског насиља.

Румунија улази у рат.

Као цијену тражила је да јој се уступи и сав српски Банат. Апетит је у политици велик, али или ће ратовати и добити доста, или ће мировати и изгубити све.

Банат остаје српски. Нијесмо ми зато ту, да уступањем својих земаља купујемо све неутралце.

Цариград и Дарданели броје постоје дане под владавином турском.

Енглези и Французи обновили су нове огорчене нападе.

Очекује се брзи пад Дарданела.

Веле да ће и Бугарска ући у рат против Аустро-Њемачке.

Њемачка и Аустрија предложиле су мир на основици стања прије рата, али су биле одбијене.

Цар Франц Јосиф, последњи аустро-угарски монарх, клонуо је духом.

У Њемачкој желе мир.

У Швајцарској појавише се брошуре противу два германска цара: Вилхелма и Франца Јосифа. Тражи се да буду изведени пред суд.

Мађарска биће разбучана. Смртни удар задан је овој владавини Азијата у сред Европе.

Америка је предала Њемачкој оштру ноту због „Лузитаније“. Очекује се прекидање дипломатских односа.

Талијанска војска напредује.

Краљ Виктор претходи примјером у храбрости и пожртвовању.

Зар и ти, сине Бруте?

Свијетом владају неумитни закони природе и морала. Свако вријећање тих закона свети се како појединцима тако и

државама. Морал је друштвена хигијена. И као што је хигијена неопходно потребна физичком опстанку људском, тако је морал потребан његовом духовном опстанку.

Људи који се често гријеше о хигијену тијела подложни су честим болестима и заразама, које, када их се само дотакну, косе их као снопље. Они, пак, који се често гријеше о морал, огрезну најзад у пороку и сврше биједно, презрени од цијелога свијета, баш ако их и не постигне заслужена казна правде и закона, што у већини случајева бива.

Како бива са појединцима, тако бива и са државама.

За ово су нам данас најбољи примјер Њемачка и њена савезница Аустро-Угарска. Те двије државе, чији су управљачи сматрали не само за могућно већ и за врло корисно да се цинички наругају међународном праву и пријећу преко свих обзира морала кога и међу државама као и у сваком друштву мора бити, дочекале су да данас виде резултате њиховог злочестог рада. Оне су дочекале да виде данас скоро цијелу Европу удружену противу њих и њихових неморалних владара и политичара; оне су дочекале да виде скоро цио образовани свијет сједињен у заједничком осјећају гнушања и одвратности према недјелима њихових војника, почињеним на суву и на мору, противу Бога и противу људи.

Као оно негда што крвави шкотски краљ Магбет угледа како се и сама шума крену противу њега и његових недјела, тако сада гледају крволочни Вилем II, и његов жалосни савезник Фрањо како се свијет са три континента креће противу њихових објесних и дивљачких хорди. Али је њихово запрепаштење достигло врхунац тек уласком у акцију њиховог дојучерашњег савезника Италије.

Зар и ти, сине Бруте? — заварио је побешљело тевтонски поглавица у својим очајању. „Италија ће нам платити за све“, гласе сада поруке из Беча и Берлина. Али се тих порука више нико не плаши. Разбојник кога воде на вјешала да га погубе није више ни за кога страши ни опасан. А у томе су положају сада два савезничка цара.

Но није ово ни последње ни највеће разочарење које их очекује. Највећа изненађења за њих имају тек да дођу. Румунија је на прагу рата, а Холандија и Америка чекају само згодан час па да тевтонској аждаји стану ногом за врат.

Слом германских империја, који ће тада неминуовно настати, биће материјална и опипљива казна, која ће постићи двије германске државе и њихове владалеце.

Морална осуда њихова међутим већ је изречена. У свима културним земљама Европе и Америке име Нијемац постало је синоним варварства и имена њемачких владара Вилема II, и Франца Јосифа помињу се с највећим гнушањем.

И сам поглавар Велике Римске Црве Бенедикт V одриче се данас некадашњег љубимца католичке цркве „Његовог Апостолског Величанства Франца Јосифа“.

Својим одбијањем да поступи по савјету Фрањином, да се папска столица пресели у Шпанију, својим огромним прилогом од милион лира учињеним у трепутку ступања Италије у акцију, најзад стављањем ватиканских просторија на расположење италијанским рањеницима, Бенедикт V показао је јасно да га ни четрдесетогодишња завада са Квириналом и званичном Италијом није могла спрјечити да не стане на страну оних који се као прави следбеници Исусови боре данас за онај исти високи идеал за који је Христос прије двадесет вјекова на крсту издахнуо — за правду и слободу свију народа.

Скоп.бански „Српски Јуз“.

Нова руска офанзива

Петроградски и лондонски листови саопштавају:

Из централне Русије дању и ноћу иду возови јуни нових руских трупа свих родова оружја. Они иду за Буковину и Галицију. Величина ових трупа сада прелази три корјуса.

Према извјештајима из Петрограда, руски генералштаб спрема ойшту офанзиву на цијелом руском фронту за половину јуна. Руси ће

у борбене редове увести три милиона војника, и ойште је увјерење, да ће се овом новом офанзивом не само јонова заузети Карпати, него ће потпуно бити сломањен сваки даљи отпор аустро-њемачких армија.

Румунија, Бугарска и Грчка

Лондонски „Daily Chronicle“ сазнаје да је Румунија наставила преговоре са Тројним Споразумом.

Прошле недјеље прослављена је свечано у цијелој Румунији годишњица ерделске револуције 1848.

За вријеме ових свечаности Краљ Фердинанд је инспектирао гарнизон Букурешта.

Дипломатски кругови мисле да се Румунија налази на прагу рата У цијелој Румунији велико је одушевљење за рат.

Из Букурешта даље јављају:

Тројни Споразум водио је преговоре са Румунијом већ од дужег времена. Француска је као посредник поднијела Румунији последњи приједлог, који се разликовао од ранијег руског приједлога, и који гласи:

Румунија добија Ердељ; цио Баната у коме су Румуни у контактаној маси, Темшишвар Припада Србији; и за тим Буковину до ријеке Серета.

Румунија није била дала одговор. Она је очекивала нов приједлог од стране Тројног Споразума.

Међутим силе Споразума упутиле су Румунији ноту, којом јој траже одговор на горе поднесене захтјеве у року од 3 дана.

Италија, пак, која је имала споразум са Румунијом за заједничку акцију, изавила је Румунији да ће у року од 24 часа прекинути све обавезе према Румунији ако не би ступила у рат.

Послије ових нота у Румунији су почели бивати блажији.

Тврди се да је Румунија сагласна у свему са приједлогом границе према Србији, само инсистира још да добије у Буковини Черновицу.

Римски „Месаџеро“ сазнаје из поузданих извора да се повољно завршују преговори између Румуније и Бугарске за заједничку акцију.

„Акцион“, лист Таке Јонеска, тврди да су преговори између Тројног Споразума и бугарске дипломатије, ради кооперације Бугарске на страни Савезника, већ завршени и то давањем концесија Бугарској на рачун интереса Грчке.

Краљ Италије војсци

Полазећи на бојно поље, Краљ Виктор Емануел III. упутно је својој војсци и флоти овај проглас:

Војници и морнари!

Куцнуо је величанствени час ослобођења народа. По примјеру мојих великих предака, ја узимам данас највишу команду сувоземне и поморске силе, поносећи се побједом коју ћете ми вашом храброшћу, вашим самопрегоревањем и вашом дисциплином, извојевати.

Војници!

Непријатељ је ратоборан и достојан вас.

Потпомогнут земљиштем, вјешто припремљен, он ће вам дати упоран отпор, али ћете га ви својим помамним налетом убрзо побиједити.

Војници!

На вама је част да развијете тробојну заставу на светој међи, коју је природа одредила као границу наше Отаџбине, на вама је част да довршите најзад започето дјело са храброшћу ваших очева.

Њемачка предложила мир

Биоградски листови доносе према извјештајима из Петрограда, да је руски Министар Спољ. Послова Сазонов пред новинарима учинио ову изјаву:

Могу вам потврдити да је аустро-њемачка влада у посљедње вријеме понудила мир силама Тројног Споразума.

Ми смо све ове понуде одбили.

Италија и сепаратни мир

Италија је ових дана потписала са силама Тројног Споразума уговор, према којем без њихова знања и без сагласности с њима неће закључивати сепаратни мир.

ТЕЛЕГРАМИ

Женева, 14. маја. Аустријанци бјеже испред наступања италијанских трупа.

Аустријске војне власти су потпуно уништиле један дио Роверета, служећи се запаљивим бомбама. Уништили су и гробље и велике државне зграде.

Становништво пати од глади с једне стране, а с друге стране је тероризовано и растјерано по селима. Мноштво становника је интернирано.

Лондон, 14. маја. „Times“ пише да је општи комбиновани нападај против турских положаја на галипољском полуострву почео у петак у јутро.

Рим, 15. маја. Краљ прати са неуморном бригом операције трупа и увијек се налази тамо гдје се изводе дјела храбрости. (Нар. извј.)

Рим, 15. маја. У арсеналу Поле, за вријеме бомбардовања од стране италијанске ваздушне лађе, оштећена је једна аустријска крстарица и погођена једна торпедњача која је потонула. (Нар. извј.)

Париз, 19. маја. У сектору сјеверно од Араса борба се наставља. Посљедње ноћи у Лабиренту јужно од Невила освојили смо више шанчева и поново заробили њемачких војника. Цјелокупан број заробљеника које смо заробили на овој тачци, прелази преко 450. У самом Невилу освојили смо групу кућа, у којима смо се одржали, поред више противнапада. У другим дијеловима сектора, нарочито код Лорета, водила се артиљеријска борба.

На осталом фронту није се десило ништа значајније, осим што је нарочито била бомбардована катедрала у Ренсу.

Париз, 20. маја. У Белгији британске трупе освојиле су на бајонет дворца Хоож код Зенебека.

Југоисточно од Невил-Сен-Вааста Нијемци су изводили противнападе на Лабирент. Ми смо их одбили и постигли нове успјехе, заробљавајући Нијемце.

Занимљиво је забиљежити да је између 22. априла и 19. маја француска дивизија која је заузела Каранси, Аблен, млин Малон и фабрику шећера у Сушесу, заробила 3100 Нијемаца, међу којима 64 официра, и закопала 2600 њемачких љешева, — а изгубила у мртвима, рањенима и несталима 3200 људи, од којих су двије трећине лако рањени.

У Шампањи Нијемци су покушали да изврше један ноћни нападај код Босежура, али су одмах били одбачени у своје шанчеве.

На ивици шуме Ле Претр одбили смо два жестока непријатељска нападаја. (Хавас.)

Рим, 23. маја. „Женева Трибуна“ сазнаје из Љубљане да италијански топови од 75 гађају са задивљујућом тачношћу и да су на једном положају ућуткали једну аустријску батерију и унијели панику међу отворене трупе. (Н. извј.)

Рим, 23. маја. Главни Стан јавља да се није десило ништа у току 23. маја.

Настављају се мале операције наших трупа и напредује се дуж читаве границе од Стервија до Мора.

На висоравнима Лаворана и Фолгарије све се више доказује надмоћност наше артиљерије над батеријама аустријских форова, и она успјешно потпомаже развијање наше пјешадије која се утврђује на отвореном терену. Наставља се сакупљање великих маса и стављен је за то у акцију сав саобраћајни организам. (Нар. извј.)

Рим, 23. маја. „Giornale d'Italia“ прима из Цириха да се потврђује из Беча да је учињена велика штета бомбардовањем арсенала у Поли и да су тамо изазвани пожари.

У Монфалконе уништене су двије далекоповне торпедњаче које су биле у грађењу.

Кажу да је Франц Јосиф клонуо духом.

Ситуација у Аустрији је критична ради рата, исцрпљених финансија и оскудице. (Нар. извј.)

Рим, 24. маја. На Квириналу се скупило преко 200.000 особа, пјевајући ратне химне. Манифестација је била величанствена. Њ. Њ. В. В. Краљица Јелена и Маргерита, наследици и принцезе, захвалили су становништву са балкона за бурне овације које су им прирђене. У вече је била илуминација. Одушевљење је неописано. И понтификална грегоријанска академија истакла је народну заставу. (Нар. извј.)

Вашингтон, 24. маја. Американска колонија у Берлину била је пријатељски обавијештена да буде спремна за полазак. (Нар. извј.)

Рим, 24. маја. „Tribuna“ пишући о ситуацији, истиче потпуни ред којим напредује главнина италијанске војске, у вези са трупама које се боре од Стервија до мора. Одлична организација италијанских жељезница омогућава интензивност акције. Надмоћност италијанске артиљерије, материјала и гађања већ је доказана. (Нар. извј.)

Лондон, 24. маја. Министар Марине изјавио је да ће послати појачања у Дарданеле и да побједа у Дарданелима која се може очекивати ускоро, биће награда за све губитке. (Нар. извј.)

Вашингтон, 24. маја. Сједињене Државе упутиће једну ноту Њемачкој, у којој ће тражити гаранцију за трговачке бродове и оштећу за потопљене. Нота ће се завршавати са пријетњом да ће Сједињене Државе прекинути дипломатске односе са Њемачком. (Нар. извјештај.)

Рим, 25. маја. „Бернски Дневник“ доноси да је италијанска пјешадија показала диван полет у бајонетском јуришу приликом освајања висоравни јужно од Роверета, и да је нагнала Аустријанце у потпуно бјегство. (Нар. извјештај.)

Рим, 25. маја. Новине пишу да је Краљ Виктор Емануел лично присуствовао нападају на Монте Балдо. (Нар. извјештај.)

Рим, 25. маја. „Daily Chronicle“ тврди како је сада доказано да је Италија спријечила Аустрију да има одријешене руке на Балкану. (Нар. извјештај.)

Рим, 25. маја. Италијанска штампа скреће пажњу на то да, од сту-

пања Италије у рат, страни листови примају лажне вијести из швајцарског извора, којима је циљ да омаловаже Италију и да утичу на неутралце. Ту се говори о фантастичким „бунама у италијанској војсци и о недовољности санитета, и ако је овај тако организован да може служити за углед другим државама. (Нар. извј.)

Рим, 26. маја. „Berger Tagblatt“, орган швајцарских социјалиста, јавља да је, послје демонстрације њемачких жена у различитим варошима, полиција врло узнемирена. Приликом посљедње сједнице Рајхстага, мноштво свијета је бурно тражило мир. Новинама је било забрањено да забиљеже овај догађај. (Нар. извј.)

Рим, 26. маја. Водила се дуга борба на побережју Дарданела. Турски губитци су велики. Англо-Французи су напредовали 500 метара и освојили турске шанчеве.

Примјећени су још неки подморски бродови који су дошли у помоћ Турцима.

Рим, 26. маја. Стање здравља грчког краља задаје бриге. (Нар. извјештај.)

Рим, 26. маја. Руси су извршили више противнапада на Аустро-Нијемце на Сану, Дњестру и Пруту. Аустро-њемачки губитци су огромни. (Нар. извј.)

Рим, 26. маја. Послје жестоке борбе један енглески аероплан је запалио у ваздуху један њемачки дирижабл и приморао га да се спусти. Послуга цепелина од 26 људи изгинула је. (Нар. извј.)

Париз, 26. маја. Покушај бомбардовања Вердена од стране Нијемаца, о којему је било јављено 23. о мј., није се више поновио. (Радиотел. извј.)

Париз, 26. маја. Јављају из Дарданела 25 маја у 10 сати у вече: Од 20 до 22 маја савезничке групе су нападале дању на читавом фронту да освоје извјесне непријатељске ослоне тачке. У центру Англи су заузели двије линије турских шанчева на ширини од 400 метара, а прва француска дивизија освојила је прву линију.

За вријеме операције, савезничка флота успјешно је помагала наступање пјешадије. Непријатељски губитци су врло велики; заробљено је више стотина војника, међу којима и официра. Међу заробљеницима има њемачких морнара. Непријатељском артиљеријом за читаво вријеме борбе доминирала је савезничка. Турски противнапади у ноћи од 22. на 23. били су без мукe одбијени. (Нар. извјештај.)

Рим, 26. маја. Операције у Тренту и Фриули изводе се енергично. Главни отпор до сада су дали Аустријанци код Толмина. Борба се води огорчено са обадвије стране. И једнима и другима придоллазе појачања.

Италијани држе важне положаје на лијевој обали средњег тока Изонца. Артиљерија заслужује највећу похвалу.

Италијанске торпедњаче запалиле су аустријску бродоградионицу код Монфалкона и Кастело Дуино, тукући противничке батерије.

Ријеке су моментално нарасле и отежавају пријлаз.

Очекују се дефинитивне вијести са Изонца и доњег Јадранског Мора. (Нар. извј.)

Рим, 26. маја. Настављају се сјајни савезнички успјеси у сјеверној Француској. (Нар. извј.)

Париз, 27. маја. Сјеверно од Ене Нијемци су чинили очајне покушаје да поврате двије линије шанчева које смо им јуче отели. Они су били довели појачања у аутомобилима са даљине од 80 кило-

метара. Нијемци су били потпуно одбијени и оставили су 2000 љешева на терену. Французи су заробили 250 војника и заплијенили 6 митраљеза. (Радиотел. извј.)

Испунили завјет

Нијемци су тражили тисућу разлога да оправдају бомбардовање Ремса; они су говорили о стратегијским потребама, о потреби бомбардовања као репресије и правдали су се и да им је погрешно издато наређење за разоравање ове вароши. Али се ових дана један њемачки лист сажалио да призна прави повод за бомбардовање Ремса. То је један завјет из 1814 године, када су Нијемци бјеснили због тога што су савезници окупирали Француску. Један Њемачки новинар писао је за то вријеме у „Ренаанском меркуру“:

„Нека њихов Лувр буде разрушен и нека изгори у пенео. Разорите тај срамни стуб, подигнут са нашим костима, да ништа не подсећа на славу бившег великог императора и „велике нације“. Осветите ваше претке за све подлости краљевине Француске. Разорите Базилику у Сен Денису; растуристе у вјетар кости њених краљева; оборите, спалите ту цркву у Ремсу, гдје је посвећен Клодовик, гдје се родило то царство Франака лажне браће племенитих Германа; спалите ову катедралу и Англизи који пијесу заборавили стогодишњу војну, одобрите уништење Базилике.“

Нијемци су испунили завјет, али без Англеза.

Дневник

Нота Краљ. Владе. Краљ. Владе предала је јуче овдашњим дипломатским представницима Савезника ноту, којом их извјештава о догађајима у Медови и на Бојани.

Цетињски Одбор за пребјегле породице из Аустро-Угарске на својој сједници од 27. маја тек г. ријешило је, да се новчана потпора у укупном износу од *перп.* 2.770 издаде на 302 породице са 1.743 члана, подијељена у три групе.

Сва лица из групе I. добивају по перп. 6; из групе II. по перп. 5; а из групе III. по перп. 3.

Групу I. сачињавају пребјегле породице, које се налазе у капетанијама: Граховској и Рудинској; у првој са 853, а другој са 470 особа; на сваку по перп. 6 = *перп.* 7.938.

Групу II. сачињавају породице из капетанија: Његушко-Њеклићске, Чевске, Пјешивачке, Цуцке, Љуботињске, Комањске; општине вар. Ријеке, Спича и Будве са 66 породица, особа 286, свака по перпера 5 = *перп.* 1.430.

Групу III. сачињавају пребјегле породице, настањене на Цетињу, свега њих 29 са 134 особе по перпера 3 свакој — укупно *перп.* 402.

Новац ће по капетанијама и општинама према списковима раздјелити нарочити одбор, који ће сачињавати: племенски капетан, свештеник, учитељ и главни кмет, по капетанијама, а предсједник општине са још два одборника по варошким општинама.

Објава. Дана 31. маја т. г. у канцеларији ове управе одржаће се јавна лицитација закупа издавања хране осуђеницима Центр. Казн. Завода у Подгорици, за вријеме од 9. јуна до 31. децембра т. г.

Закупник је обавезан дати гаранцију у износу од перпера 2000 (две хиљаде) у готовом новцу или хартијама од вредности, а у непокретностима 4000 (четири хиљаде) перпера, коју је своту сваки лицитант дужан положити прије почетка лицитирања.

Позивају се сви они, који би вољни били лицитирати, да се означеног дана пријаве у 8 сати прије подне.

Уговор и пропис хране може се добити на прочитање сваког дана за вријеме канцеларијских часова.

Број 385. Из канцеларије Управе Централног Казненог Завода, 8. маја 1915., Подгорица. (2,3)

Издају се две добро намештене собе за двије особе на Балшића Пазару, до кафана „Балкан“, број 18. (1,2)